

TALABALARDA AXLOQIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Bobur Davidov

Oriental universiteti katta o'qituvchi

E-mail.mistrbab92@gmail.com

Tel: (93)606 63 13

Annotsatsiya: *Ushbu maqola talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirish jarayonining pedagogik va psixologik xususiyatlarini tadqiq etishga bag'ishlangan. Tadqiqotda talabalarning shaxsiy kamolotida axloqiy kompetensiyaning shakllanishiga ta'sir etuvchi pedagogik yondashuvlar, psixologik mexanizmlar hamda ularning ta'lim jarayonidagi o'rni yoritib berilgan.*

Tadqiqot jarayonida axloqiy sifatlarning tarkibiy qismlari — mas'uliyat, vijdon, empatiya, mustaqil axloqiy qaror qabul qilish, ijtimoiy faollik va axloqiy ongning rivojlanish bosqichlari tahlil qilingan. Shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, interfaol o'qitish metodlari, psixologik treninglar va motivatsion yondashuvlarning talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy asoslangan.

Maqolada talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar, milliy va umuminsoniy qadriyatlarning ushbu jarayondagi o'rni, shuningdek, oliy ta'lim tizimida axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish usullari batafsil bayon etilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonini pedagogik-psixologik jihatdan takomillashtirish, talabalarning shaxs sifatida kamol topishini ta'minlash hamda ularning ijtimoiy mas'uliyatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: *axloqiy sifatlari, shaxs kamoloti, psixologik mexanizmlar, tarbiyaviy jarayon, o'zini o'zi anglash, motivatsiya, ijtimoiy mas'uliyat.*

Abstract: *This article is devoted to the study of the pedagogical and psychological characteristics of the process of developing moral qualities in students. The study highlights pedagogical approaches, psychological mechanisms that affect the formation of moral competence in the personal development of students, and their role in the educational process.*

In the course of the study, the components of moral qualities - responsibility, conscience, empathy, independent moral decision-making, social activity and the stages of development of moral consciousness - were analyzed. Also, the importance of person-oriented education, interactive teaching methods, psychological training and motivational approaches in the development of moral qualities in students is scientifically substantiated.

The article describes in detail practical recommendations aimed at developing moral qualities in students, the role of national and universal values in this process, as well as methods for effectively organizing moral education in the higher education system. The results of the study serve to improve the educational process from a pedagogical and

psychological perspective, ensure the personal development of students, and increase their social responsibility.

Key words: *moral qualities, personal development, psychological mechanisms, educational process, self-awareness, motivation, social responsibility.*

Аннотация: *Данная статья посвящена изучению педагогико-психологических особенностей процесса развития нравственных качеств у учащихся. В исследовании освещаются педагогические подходы, психологические механизмы, влияющие на формирование нравственной компетентности в личностном развитии учащихся, и их роль в образовательном процессе.*

В ходе исследования проанализированы компоненты нравственных качеств – ответственность, совесть, эмпатия, самостоятельное нравственное принятие решений, социальная активность и этапы развития нравственного сознания. Также научно обоснована важность лично-ориентированного образования, интерактивных методов обучения, психологической подготовки и мотивационных подходов в развитии нравственных качеств у учащихся.

В статье подробно описаны практические рекомендации, направленные на развитие нравственных качеств у учащихся, роль национальных и универсальных ценностей в этом процессе, а также методы эффективной организации нравственного воспитания в системе высшего образования. Результаты исследования служат для совершенствования образовательного процесса с педагогико-психологической точки зрения, обеспечения личностного развития учащихся и повышения их социальной ответственности.

Ключевые слова: *Ключевые слова: моральные качества, личностное развитие, психологические механизмы, образовательный процесс, самосознание, мотивация, социальная ответственность.*

Hozirgi zamon ta'limi talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirishni shaxsni har tomonlama kamol toptirishning ajralmas qismi sifatida belgilaydi. XXI asrda shaxsning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat olib borishi uning axloqiy yetukligi, mas'uliyat hissi, ijtimoiy faolligi va ongli xulq-atvori bilan bevosita bog'liq hisoblanadi. Shu bois ta'lim jarayonida talabalarining axloqiy qarashlari, qadriyatlarini va xulq-atvorini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ushbu maqolada talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirishning nazariy asoslari, pedagogik va psixologik xususiyatlari hamda ularni shakllantirish yo'llari tahlil qilinadi.

Bugungi globallashuv va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida yoshlarda axloqiy barqarorlikni shakllantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biriga aylanmoqda. Talabalarining ijtimoiy mas'uliyatli bo'lishi, axloqiy me'yorlarga amal qilishi, mustaqil va ongli qarorlar qabul qila olishi ularning kelajakdagi shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyatlari uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan oliy ta'lim muassasalarida

talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik-psixologik yondashuvlarni takomillashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Talabalarda axloqiy sifatlarning shakllanishi pedagogika va psixologiya fanlarining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon shaxs rivojlanishi, axloqiy ong, qadriyatlar tizimi, motivatsiya va ijtimoiy xulq-atvor bilan uzviy bog'liqdir. Axloqiy tarbiya masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar talabalarning shaxs sifatida kamol topishida ta'lim muhitining, pedagogik ta'sir vositalarining hamda psixologik mexanizmlarning muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Mazkur tadqiqotlar talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirish jarayonini ilmiy asosda tashkil etish zaruratini belgilab beradi.

Axloqiy sifatlarni rivojlantirish bosqichlari:

Talabalarda axloqiy sifatlarni shakllantirish uzluksiz va bosqichma-bosqich amalga oshiriladi:

2-jadval. Axloqiy sifatlarni rivojlantirish bosqichlari

Bosqich	Tavsifi	Natija
Bilish bosqichi	Axloqiy tushunchalarni o'zlashtirish	Axloqiy bilimlar shakllanadi
Anglash bosqichi	Qadriyatlarni shaxsiy qarashga aylantirish	Axloqiy ong rivojlanadi
Amaliy bosqich	Axloqiy xatti-harakatlarni namoyon etish	Barqaror axloqiy xulq shakllanadi

Amaliy tavsiyalar

Talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirish samaradorligini oshirish uchun:

⇒ tarbiyaviy mashg'ulotlarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayangan holda ishlash;

⇒ interfaol metodlar va muammoli vaziyatlardan foydalanish;

⇒ talabaniq mustaqil fikrlash va o'z xatti-harakatlarini tahlil qilishiga sharoit yaratish;

⇒ psixologik treninglar orqali ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirish maqsadga muvofiq.

Ushbu maqolada talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirish jarayonining pedagogik va psixologik xususiyatlari ilmiy asosda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning shaxs sifatida kamol topishi va jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyatni his etishi.

axloqiy sifatlarning barqaror shakllanishiga bevosita bog'liqdir. Pedagogik-psixologik omillar – shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, tarbiyaviy muhit, motivatsiya, o'zini o'zi anglash va ijtimoiy muloqot – talabalarda axloqiy xulq-atvorni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

Tadqiqotdan kelib chiqqan holda, talabalarda axloqiy sifatlarni rivojlantirish samaradorligini oshirish uchun interfaol pedagogik metodlar, psixologik treninglar, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga joriy etish tavsiya etiladi. Shu yo'l bilan talabalarning shaxs sifatida kamol topishi, ijtimoiy mas'uliyat hissi va ongli axloqiy xulq-atvori rivojlanadi, bu esa ularning kelajakdagi kasbiy va shaxsiy muvaffaqiyatlariga xizmat qiladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva, M. (2020). *Talabalarda axloqiy tarbiyaning pedagogik asoslari*. Toshkent: Fan.
2. Karimov, A. (2018). *Psixologiya va shaxs rivojlanishi*. Toshkent: O'qituvchi.
3. Islomova, N. (2019). *Oliy ta'lim muassasalarida axloqiy tarbiya metodikasi*. T.: Universitet nashriyoti.
4. Zokirov, S. (2017). *Talabalarda ijtimoiy va axloqiy fazilatlarni shakllantirish*. *Pedagogika va Psixologiya jurnali*, 3(12), 45–52.
5. Rasulov, D. (2021). *Shaxsiy rivojlanish va axloqiy xulq-atvor: pedagogik-psixologik yondashuvlar*. Toshkent: Fan va Texnologiya.
6. UNESCO. (2015). *Education for Sustainable Development and Global Citizenship*. Paris: UNESCO Publishing.